

Stockholm den 29 september 2025

R-2025/1332

Till Socialdepartementet

S2025/01157

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 5 juni 2025 beretts tillfälle att yttra sig över departementspromemorian Förbättrade förutsättningar för IVO – förslag för att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom hälso- och sjukvården (Ds 2025:17).

Sammanfattning

Advokatsamfundet instämmer i behovet av ett effektivt motverkande av våldsfärdsbrottsligheten inom hälso- och sjukvården och att tillsynsmyndigheten Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har effektiva verktyg till sitt förfogande för att fullfölja sitt uppdrag.

Advokatsamfundet tillstyrker utredningens samtliga tre förslag.

Bakgrund

Utredningen har utmynnat i tre förslag.

Det ska införas en möjlighet för IVO att ta ut sanktionsavgift eller förbjuda en verksamhet för vilken anmälningsskyldigheten inte har fullgjorts.

Vidare ska anmälningsskyldigheten till IVO utökas med verksamhetschefens person- eller samordningsnummer samt att vårdgivarregistret ska få innehålla den uppgiften.



Slutligen ska det införas en skyldighet för regioner och kommuner att underrätta IVO när det finns anledning att anta att en privat vårdgivares verksamhet, på grund av oegentligheter eller brister i vårdens utförande, inte uppfyller kraven på en god vård.

Synpunkter

Angående införande av möjlighet att ta ut sanktionsavgift eller förbjuda verksamhet när anmälningsskyldigheten inte har fullgjorts

IVO har av regeringen givits i uppgift att utöva tillsyn över och förhindra och motverka välfärdsbrottsligheten inom hälso- och sjukvården. För att kunna utföra detta uppdrag krävs att IVO har tillräckligt effektiva verktyg för att upprätthålla kontroll av aktörer inom hälso- och sjukvården.

Det vårdgivarregister som finns i dag riskerar att vara ofullständigt eftersom vårdgivare kan underlåta att anmäla verksamhet, ändring av verksamhet eller nedläggning av verksamhet. IVO bedömer att dagens vårdgivarregister inte är heltäckande, utan med en låg täckningsgrad. För att vårdgivarregistret ska kunna uppfylla sitt syfte behöver det vara komplett, heltäckande samt innehålla relevanta och aktuella uppgifter. I dag finns inga sanktionsmöjligheter mot den som underlåter att uppfylla sin anmälningsskyldighet. Vårdgivarregistret blir därmed ett otillräckligt verktyg för IVO:s tillsynsverksamhet. Att införa en sanktionsmöjlighet och möjlighet att förbjuda verksamhet skulle, enligt IVO, ge dem ett effektivare verktyg att bygga upp ett heltäckande vårdgivarregister som speglar verkliga förhållanden.

IVO har sedan den 1 juli 2023 möjlighet att vid äventyr av vite förelägga den som inte fullgjort sin anmälningsskyldighet att göra detta. Denna möjlighet har emellertid, enligt IVO, aldrig använts eftersom man arbetat fram rutiner och utvecklat processen kring åtgärdsföreläggande med vite och i mars 2025 identifierat tre verksamheter som var aktuella för beslut om åtgärdsföreläggande med vite.

Utredningen menar att det bör införas mer ingripande åtgärder (än föreläggande med vite) som IVO kan använda vid allvarigare överträdelser. Vite är en mindre ingripande åtgärd än sanktionsavgift och förbud.

Det kan dock ifrågasättas hur effektiva ytterligare sanktionsmöjligheter skulle bli i realiteten. IVO har tagit ca två år på sig att utarbeta rutiner för användande av åtgärdsföreläggande med vite. Det kan förväntas att IVO behöver ta minst lika lång tid

på sig att utarbeta rutiner och processer för att använda sanktionsavgift och förbud om anmälningsskyldigheten inte uppfylls.

Utredningen menar att det behövs kraftfullare sanktioner för att komma till rätta med problemen med de vårdgivare som underlåter att fullgöra sin anmälningsskyldighet enligt patientsäkerhetslagen (2010:659). Men sanktionen föreläggande med vite har inte ens använts av IVO och dess effekt kan därför inte utvärderas. Det finns därför inte fog för att anta att det behövs ytterligare, kraftfullare, sanktioner innan de nu befintliga har använts och utvärderats.

Under avsnitt 5.4.2 överväger utredningen införandet av ett strikt ansvar och framhåller en presumtion om att överträdelse av anmälningsskyldigheten inte kan förekomma annat än som en följd av uppsåt eller oaktsamhet. Utredningen föreslår emellertid samtidigt att det inte ska vara obligatoriskt för IVO att ta ut en sanktionsavgift och gör en jämförelse med Läkemedelsverkets möjlighet att ta ut sanktionsavgift enligt 14 kap. 4 § läkemedelslagen (2015:315).

Advokatsamfundet menar att det av rättssäkerhetsskäl och för att undvika godtycklighet måste finnas tydliga riktlinjer för i vilka fall en sanktionsavgift inte behöver tas ut. Samtidigt är det av vikt att IVO ska kunna avgöra om sanktionsavgift ska tas ut eller inte för att, inom ramen för IVO:s uppgift att även ge råd och stöd, möjliggöra en dialog med vårdgivaren som kanske av rent förbiseende eller okunnighet inte uppfyllt sin anmälningsskyldighet.

Advokatsamfundet tillstyrker utredningens förslag om sanktionsavgifter och förbud, men vill samtidigt påpeka att det inte finns anledning att lagstadga om ytterligare sanktioner om det kan befaras att dessa inte kommer att användas av tillsynsmyndigheten och därmed inte blir vare sig effektiva eller uppnår sitt syfte.

Angående att vårdgivarregistret ska innehålla uppgift om verksamhetschefens person- eller samordningsnummer

De uppgifter som till vårdgivarregistret för närvarande lämnas om verksamhetschefen, eller motsvarande, möjliggör inte för IVO att identifiera vem denne är. Enligt IVO behöver personnumret lämnas för att IVO ska kunna säkerställa spårbarheten av verksamhetschefen. Att ange verksamhetschefens personnummer innebär dessutom att



man undviker sammanblandning av personer med lika eller likartat namn. Detta menar Advokatsamfundet är en bättre garant för rättssäkerheten.

Advokatsamfundet tillstyrker därför förslaget.

Angående att införa en underrättelseskyldighet till IVO för regioner och kommuner

Advokatsamfundet har förståelse för förslaget och dess syfte från utredningen men vill framhålla att när regioner och kommuner identifierar oegentligheter eller brister i utförandet av vården som tyder på att en aktör är oseriös eller kriminell har man redan i dag *möjlighet* att underrätta IVO om detta.

Utredningen vill emellertid införa en *skyldighet* för regioner och kommuner att lämna sådan underrättelse till IVO, eftersom avsaknaden av en skyldighet för regioner och kommuner att underrätta IVO i dessa fall innebär att relevant information inte alltid kommer till IVO:s kännedom.

Det konstateras att de möten som utredningen haft med olika aktörer inom hälso- och sjukvården har varit positiva till att en sådan skyldighet införs, men att man har påpekat vikten av att IVO behöver lämna informationen vidare till övriga regioner och kommuner så att de kan använda sig av den inom upphandlingen för att förhindra att oseriösa aktörer etablerar sig på nytt.

Utredningen föreslår att regioner och kommuner ska ha en skyldighet att underrätta IVO när *det finns anledning att anta att en verksamhet*, på grund av oegentligheter eller brister i vårdens utförande, inte uppfyller kraven på en god vård.

Således krävs det inte en hög grad av misstanke innan en sådan anmälningsskyldighet som utredningen föreslår inträder. Det kan därför antas att det kommer att bli en stor ökning av anmälningar till IVO, som ska hanteras. Detta är något som Advokatsamfundet menar måste beaktas vid en konsekvensanalys vad gäller såväl ökad arbetsmängd för IVO som ekonomiska konsekvenser.

Underrättelseskyldigheten ska gälla endast i förhållande till verksamheter som bedrivs av privata vårdgivare och endast beträffande verksamheter som har avtal med regioner eller kommuner.

Utredningen menar att bristen på en nationell struktur för när underrättelse ska ske i denna typ av situationer har medfört att regioner och kommuner gjort olika



bedömningar i fråga om IVO överhuvudtaget bör underrättas om exempelvis oegentligheter. Avsaknaden av en underrättelseskyldighet innebär, menar utredningen, att regioner och kommuner ibland har information som IVO skulle kunna ha nytta av, men som inte kommer IVO till handa.

Under åren 2020–2022 gjorde IVO i genomsnitt 120 lämplighetsprövningar per år av verksamheter med tillstånd inom omsorgen. I betänkandet En mer effektiv tillsyn över socialtjänsten (SOU 2024:25) gjordes bedömningen att en stor del av dessa prövningar sannolikt initierats till följd av upplysningar och tips, kanske från flera kommuner. Under år 2023 inkom det 232 anmälningar och antalet öppnade initiativärenden inom hälso- och sjukvården uppgick till 130. Frågan är om, och hur mycket, antalet anmälningar skulle öka genom införande av en anmälningsskyldighet.

Frågan är hur IVO hittills har använt sig av den information som inkommit till myndigheter från regioner och kommuner. Redan i dag bedriver många kommuner och de allra flesta regioner ett strukturerat arbete mot välfärdsbrottslighet. Frågan är hur en underrättelseskyldighet, i stället för den i dag frivilliga, skulle kunna förbättra IVO:s förebyggande och motverkande av välfärdsbrottslighet inom hälso- och sjukvården.

Utredningen bedömer att syftet inte kan uppnås med mindre ingripande åtgärder än en underrättelseskyldighet. Skälen för detta redogörs det emellertid inte för. Med tanke på det strukturerade arbete som redan i dag bedrivs i regionerna och kommunerna, torde en mindre ingripande bestämmelse än en *skyldighet* uppnå samma syfte.

Advokatsamfundet anser att det av rättssäkerhetsskäl, och för att undvika godtycklighet samt underlätta för kommuner och regioner, måste finnas tydliga riktlinjer för vilken grad av misstanke som krävs och vilka konkreta omständigheter som ska ligga till grund för att anmälningsskyldighet ska uppstå.

Advokatsamfundet anser att det, trots påpekandena ovan men med beaktande av det framförda synpunkterna, finns skäl att införa en anmälningsskyldighet till IVO för regioner och kommuner.

Advokatsamfundet tillstyrker därför förslaget.



SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander